

Sanat ve Teknolojinin Buluşmasından Doğan Bir Teknik: Dijital Kolaj

A Technical Born from the Intersection of Art and Technology: Digital Collage

Sinem Ünal Gerdan,^a

^a Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Türkiye.
sinem.unal@yildiz.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8599-6753

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 04.03.2024

Düzeltilme tarihi: 01.05.2024

Kabul tarihi: 11.05.2024

Anahtar Kelimeler:

Kolaj,

Dijital Kolaj,

Sanat ve Teknoloji,

Sanat.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 04.03.2024

Received in revised form: 01.05.2024

Accepted: 11.05.2024

Keywords:

Collage,

Digital Collage,

Art and Technology,

Art.

ÖZ

Sanat tarihine özellikle plastik sanatlar açısından bakıldığında, ifadeyi güçlendirmek ve anlatılmak istenen konuyu farklı bir bakış açısından sunmak amacıyla birçok yöntemin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Çoğu sanatçı kendi döneminde sahip olduğu sanatsal birikim ve ifade yöntemiyle yeni teknikler geliştirerek eserlerinde bu yeni yöntemleri kullanmışlardır. Bu teknikler içerisinde önemli bir yere sahip olan kolaj tekniği gelişen ve değişen çağın sanatı kapsamında sanatçıların ele aldığı etkili bir yöntem olarak kendini göstermiştir. Literatür taraması yöntemiyle oluşturulan bu çalışmada, kolaj tekniğinin tanımı ve kullanımı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca, kolaj tekniğinin gelişim aşamaları incelenerek, bu tekniğin zaman içinde nasıl evrimleştiği ve hangi değişimlere uğradığı da detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Yapılan çalışmada kolaj tekniğinin gelişen teknolojik yeniliklerle farklı bir boyut kazandığı ve bilgisayar teknolojisi vasıtasıyla dijital bir mecraya yöneldiği ve dijital kolaj olarak güncellendiği görülmüştür. Söz konusu tekniği sanatsal yapıtlarının oluşumunda kullanan sanatçıların eserlerinden örnekler gösterilerek çalışmada ele alınan savın desteklenmesi sağlanmıştır. Geleneksel kolajın dijital kolaja evrimi üzerine durularak her iki tekniğin örnekleri ve sanatçıları karşılaştırılmış, dijital kolaj üzerine yoğunlaşmıştır.

ABSTRACT

When examined in the history of art, especially in terms of plastic arts, it is seen that many methods have emerged for many purposes such as strengthening the expression and presenting the subject from a different window. Many artists developed new techniques and used them in their works with the artistic knowledge and expression method they had in their period. The collage technique, which has an important place among these techniques, has shown itself as an effective method used by artists within the scope of the art of the developing and changing age. In this study, which was created using the literature review method, the definition of the collage technique and how it is used is included, while the development stages of the collage technique are also examined and what kind of changes the technique has undergone are examined. In the research, it was seen that the collage technique gained a different dimension with the developing technological innovations and turned to a digital medium through computer technology and was updated as digital collage. The argument discussed in the study was supported by showing examples from the works of artists who used the technique in question in the creation of their artistic works. Focusing on the evolution of traditional collage to digital collage, examples and artists of both techniques were compared, and focus was placed on digital collage.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Ünal Gerdan, S. (2024). Sanat ve Teknolojinin Buluşmasından Doğan Bir Teknik: Dijital Kolaj, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD) 10 (1), s. 51- 69.

* DOI: 10.46442/intjcss.1446715

** Sorumlu yazar: Sinem Ünal Gerdan, sinem.unal@yildiz.edu.tr

1. Giriş

Bu çalışma, kolaj tekniğinin dijital çağın etkisi altında nasıl evrildiğini incelemektedir. Söz konusu değişim, sanatın teknolojiyle derinlemesine etkileşimini gösteren bir örnek olarak sanata hizmet etmektedir. Dijital kolajın tanımı ve gelişen teknolojinin sanata olan etkisi açıklanmaktadır. Ayrıca, kolaj tekniğinin kökenleri ve teknolojik ilerlemelerin bu alandaki değişikliklere katkısı genel bir bakış açısıyla sunulmaktadır.

Geleneksel ve dijital kolaj arasındaki temel farkların incelemekte olduğu ve dijital kolajın yaratım sürecinde kullanılan araçların incelendiği bu araştırma, yazılımların sanatçıların eserlerini nasıl şekillendirdiği hakkında bilgi sunmaktadır. Ayrıca, dijital kolajın sanatsal özellikleri ve estetik değeri öne çıkarılmaktadır. Dijital kolajın sanat dünyasındaki yükselişine odaklanan bir sonraki bölüm, bu sanat formunun popülerliği ve yaygınlığını ele almaktadır. İnternet ve dijital platformların bu yükselişteki rolü incelenirken, dijital kolajın popüler kültürdeki etkisi üzerinde durulmaktadır. Sanatçıların kendilerini nasıl ifade ettikleri, toplumsal veya politik konulara nasıl yaklaştıkları ele alınmaktadır.

Tekniğin bu türünün teknolojik gelişmelerle nasıl evrildiği ve sanatçılara sunulan güncel olanaklar açıklanmaktadır. Ayrıca çalışma, dijital kolajın sanat dünyasındaki etkilerini değerlendirmektedir. Sergiler, galeriler ve dijital sanat platformları üzerinden sanatın sunuluşu ve sanat pazarındaki değişiklikler incelenmekte, dijital kolajın sanat dünyasındaki önemi vurgulanmaktadır. Sanat ve teknoloji etkileşiminin bir örneği olarak, bu evrim sanatseverler ve sanatçılar için etkileyici bir konuyu temsil etmektedir.

2. Kolaj

İsim olan "kolaj" kelimesinin ilk bilinen kullanımı 1910'lara dayanmaktadır. Oxford English Dictionary'nin "kolaj" için en eski kanıtı, sanatçı ve yazar Wyndham Lewis'in 1919'da yazdığı eserlerde bulunmaktadır. "Kolaj" terimi, Fransızcadan alınmış bir ödünç kelimedir (Oxford English Dictionary). Bu sanat formu, farklı öğelerin bir araya getirilerek yeni bir bütün oluşturulmasını simgeler ve sanatsal ifade için yaygın bir araç olarak kullanılmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle günümüzde dijital alanda gerçekleştirilen bir kolaj tekniği daha bulunmaktadır. Dijital araçlar kullanılarak tasarlanan kolajlara dijital kolaj denmektedir. Pek çok malzemenin uygulanmak istenen yüzeyde kullanılmasıyla kendini gösteren kolaj tekniği, teknolojinin gelişimiyle yakından ilgili olarak gelişim göstermiş ve bilgisayar ortamında farklı müdahalelerle zenginleştirilen görseller ile dijital anlamda yaygın bir hale gelmiştir. Tekniğin ilk ortaya çıkışı dikkatte alındığında farklı gelişim evrelerinden geçen kolajın, sanatsal olarak kullanımı dışında işlevsel bakımdan bir ifade aracı olarak kullanıldığı da görülmektedir.

Kolaj, kâğıt parçalarının, fotoğrafların, kumaşların ve diğer geçici eşyaların düzenlenip destekleyici bir yüzeye yapıştırıldığı hem tekniği hem de ortaya çıkan sanat eserini anlatmaktadır (URL 1). Bu sanat biçimi, çeşitli materyallerin birleştirilmesiyle yeni kompozisyonların oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. Kolajlar, estetik ifade, mesaj iletimi veya duygusal anlam taşıma amacı güderler. Sanatçılar, bu tekniği kullanarak farklı konuları, düşünceleri veya hissiyatı ifade edebilmektedirler. Kolaj, sanatçılara geniş bir yaratıcı ifade özgürlüğü sunmakta ve farklı materyallerin çeşitliliği ile öne çıkmaktadır.

Bu teknik, yapıştırma kağıtların üzerine koşukların yazılması temelinde icra edilmiştir. Japonya'da 10-12. yüzyıllarda uygulanan bu sanat, bu nedenle Japonya'da şiir ve kolaj arasında bir ilişkinin olduğu kabul edilmektedir. Bu sanat türü, günümüzde hala Japonya'da yeni yıl kutlamaları sırasında popüler bir geleneği temsil etmektedir (Batur, 2009: 324). Devam eden yıllarda, bambaşka topraklarda romantizm döneminde, sanatçılar tablolarını, gravürleri ve baskıları bir araya getirerek yeni eserler oluşturmak için kullanılmışlardır.

Şekil 1. William Blake, Visions-Albion'un Kızlarının Görüleri, 1804-1820.

Bu eserlere örnek olarak romantizm döneminin önemli figürü olan İngiliz sanatçı ve şair William Blake'yi göstermek mümkündür. Blake, resim tekniklerine meydan okumuş ve kendine has, benzersiz sanatsal ifadesini geliştirmiştir. Özellikle "Visions-Albion'un Kızlarının Görüleri" (Şekil 1) adlı eserinde, gravür tekniği kullanarak kendi yazdığı şiirleri ve illüstrasyonları bir araya getirmiştir.

Visions, Albion'un Kızlarının Görüleri'nden bir sayfadan alınan bu bilgiler, William Blake'in 1793 tarihli eserindeki Oothoon'un trajik hikayesi üzerinden Düşmüş Dünya'daki cinsel yabancılaşmayı betimlediğini ortaya koymaktadır. Oothoon, vicdani ve iradesi özgür bir kadın olarak, Theotormon ve Bromion adlı iki erkeği sevmektedir; bu iki karakter, sırasıyla duyguyu ve akli temsil etmektedir. Blake, Thel'in Kitabı'nda masumiyet çağını ele alırken, Albion'un Kızlarının Görüleri'nde deneyim çağını işlemektedir. Eserde, Blake kadın cinselliğini ve özgürlüğünü işleyerek, dönemin kamuoyu tarafından yaygın bir şekilde tartışılan ve radikal görüşlerin dile getirildiği bir konuya odaklanmıştır (Blake, 2022: 51). 1900'lü yıllara gelindiğinde ise kolaj, isim ve teknik değiştirilerek farklı sanatçıların elinde tekrar hayat bulmuştur. Zamanla teknoloji gelişmiş, bu tekniğe yeni yaklaşımlar eklenmiştir.

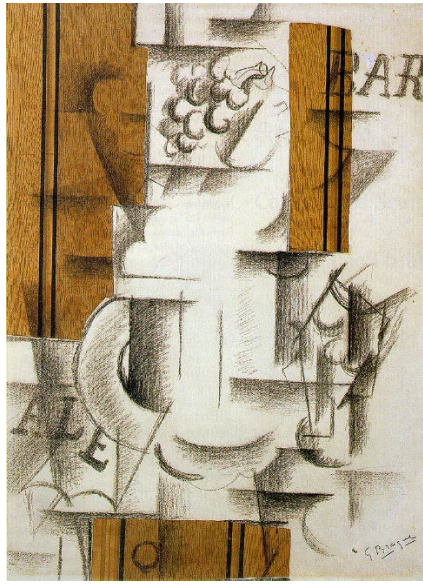
Şekil 2. Max Ernst. Adamı Şapka Yapar (C'est le chapeau qui fait l'homme), 1920.

Örneğin fotomontaj, bazı yönlerden kolaj tekniğine yaklaşmıştır. Her iki yöntem de çeşitli malzemelerin birleştirilmesiyle yeni bir ifade formu yaratmayı amaçlamıştır. Drucker'ın 1993 yılında yayınlamış olduğu yazıda Max Ernst'in kolaj teknikleri (Şekil 2) nadiren sadece fotomontajı içerecek şekilde genişlemiştir

(Drucker, 1993: 83). Ernst'in yaklaşımı, eklektik bir dizi basılı materyalin kullanımını içeriyordu, bu da tıp kitaplarının grafik görüntüleri, endüstriyel ekipman ve makine katalogları, botanik veya biyolojik ders kitapları gibi çeşitli kaynakları içerdiğinden bahsetmektedir.

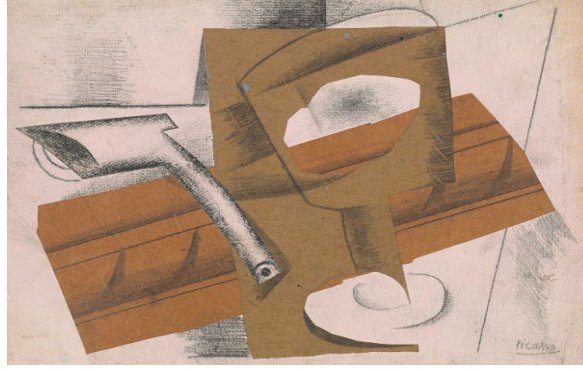
Kolajın başlangıcı olarak fotoğrafın yaygınlaşmadan önce, özellikle plak ve karton kapaklı kitap kapakları gibi yeni alanlarda, kolajı görüntü oluşturmada uygun ve ilgi çekici bir yöntemini geliştiren grafik tasarımcıları bulunmaktaydı. (Inglis, 2023: 164). Takip eden yıllarda Höch ve diğer Dada sanatçıları, kitlesel pazar dergilerinden ve broşürlerden fotoğraf ve kelimeleri kesip bunları parçalı yeni kompozisyonlar halinde yeniden bir araya getirerek, günlük yaşamın görüntülerini, modern şehir yaşamının telaşlı temposunu hatırlatan soyut eserler halinde yeniden şekillendirmişlerdir. Kolaj tarihsel olarak incelendiğinde, fotomontaj terimine de yer vermek gerekmektedir.

Sanat tarihi içerisinde resim sanatı çerçevesinde bakıldığında pek çok sanatçının ifadelerini güçlendirmek adına farklı materyaller kullandıkları görülmüştür. 1912 Eylül'ünde, Braque, önce desenlerini, ardından tablolarını içine yerleştirdiği ilk yapıştırma kağıtlarını kullanmaya başlamıştır.

Şekil 3. Georges Braque, *Meyve Tabakası ve Cam*, 1912

Braque, *Meyve Tabakası ve Cam* adlı eserinde (Şekil 3'te gösterildiği gibi) kolaj çalışmaları gerçekleştirmiştir. Picasso'nun Avignon'dan Paris'e gitmesiyle, Braque ve eşi Marcelle, buldukları meşe dokusuna benzeyen duvar kağıdını stüdyoya getirip papier colle olarak bilinen ilk kompozisyonlarını yapmaya başlamışlardır (Hope, 1949: 60-64). Geleneksel kolaj sanatının modern anlamıyla doğuşu 20. yüzyılın başlarına, özellikle de Pablo Picasso ve Georges Braque tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sanatçılar, kavramsal olarak "kesip yapıştırma" fikrini benimseyerek yeni bir sanat formunu başlattılar. 1912 ve 1913 yıllarında Picasso, ilk olarak kâğıt üzerine kesilmiş ve yapıştırılmış materyaller kullanarak resimler yapmaya başlamıştır. (URL 4)

Şekil 4. Pablo Picasso- Pipo ve Kadeh Pablo Picasso. Pipe and Wineglass. (1914) Kâğıt üzerine kesip yapıştırılmış dokuma ve serilmiş kağıtlar ve grafit, 17,9 × 24 cm, The Morgan Library & Museum, New York, Thaw Koleksiyonu. Morgan Kütüphanesi ve Müzesi, New York.

Picasso, malzemeleri ve şekilleri resmetmekle kalmayıp aynı zamanda kolaj çalışmaları da yapmıştır. 20. yüzyılın başlarında, kadınların toplumdaki rolü sıkça tartışılmıştır. Fransız feministler, ataerkil düşünceyi sorgulamış olsalar da toplum, belirli nesnelere, ortamların ve davranışların doğal olarak "eril" veya "dişil" olduğunu düşünmüştür. Örneğin, pipo eserinde (Şekil 4) pipo içme sadece erkeklerin ayrıcalığı olarak kabul edilmiştir. Picasso, kadının bir pipo içmesini "canavarca" olarak değerlendirmiş ve bu stereotipi sanatında sıklıkla kullanmıştır. Picasso'nun Pipe and Wineglass (1914) adlı eserinde, görünmez içki içen kişinin bir erkek olduğunu belirtmiştir (URL 5). Bu, o dönemdeki toplumsal cinsiyet normlarına ve kadınların belirli rollerle sınırlanmasına dair bir eleştiri olarak okunabilmektedir. Aynı zamanda, Picasso'nun bu tür stereotipleri sanatında sıklıkla kullanarak, izleyiciyi düşünmeye ve sorgulamaya yönlendirdiği anlaşılmaktadır.

Şekil 5. Hannah Höch, Indian Dancer, 1930, From an Ethnographic Museum (Indische Tänzerin: Aus einem ethnographischen Museum). MoMA. The Museum of Modern Art.

Höch, Hintli Dansçı adlı eserinde (Şekil 5) kolaj tekniğiyle Orta Afrika heykelleri, ev yaşamı ve The Passion of Joan of Arc filminden referansları birleştirerek modern kadınlığın karmaşık yönlerini keşfetmektedir. Kaleme almış olduğu bir yazıda Hannah, eserlerinin türünü "kolajla fotomontaj" şeklinde adlandırmıştır (URL 2). Sanatçıların yaratıcılığını perçinleyen bu benzer teknikler içerisinde buldukları zamana göre nasıl adlandırılırsa adlandırılırsın kendilerine verilen değer oldukça fazladır. İster kolaj olsun ister fotomontaj sanatçıya yaratıcılığını ifade etme özgürlüğü sağlar ve malzemelerin yeni bir bağlamda birleştirilmesiyle izleyiciye farklı bir anlam deneyimi sunmaktadır.

Fotomontaj terimi, Berlin Dadaistlerinin genellikle basılı kitle iletişim araçlarından kesilen fotografik ve tipografik kaynakları bir araya getirmelerini tanımlamak için kullandıkları Almanca 'montleren'

birleştirmek veya sığdırmak kelimesiyle ilişkilendirilmiştir (URL 3). Fotomontaj, genellikle dijital teknolojilerle fotoğrafların birleştirilmesi üzerine odaklanırken, kolaj elle kesme, yapıştırma ve fiziksel düzenleme içermektedir. Kolaj, kâğıt parçaları, kumaş ve benzeri materyallerle oluşturulurken, fotomontaj dijital platformlarda esnek bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Her iki teknik de sanatçıya yaratıcılığını ifade etme özgürlüğü sağlar ve malzemelerin yeni bir bağlamda birleştirilmesiyle izleyiciye farklı bir anlam deneyimi sunmaktadır. Yani dijital kolajın adı, Adobe, Canva gibi görselleri düzenlemeye yarayan tasarım programlarının gelişmesinden önce uzun yıllar boyunca fotomontaj olarak kullanılmıştır.

Şekil 6. John Heartfield, Almanya, 1891–1968 John Heartfield, Page 5 of "Der Rote Stern", Photomontage, The New York Public Library / Art Resource, NY. (n.d.). Artsy.

Beardon kolajı yaratıcı yönden değerlendirerek “anlam” olarak açıklamaktadır. Örneğin, Dadacılar bunu savaş, seri üretim ve toplumun hem sağduyu hem de duyarlılık eksikliğiyle ilişkilendirdikleri yönleri hakkında yorum yapmak için kullanmışlardır; John Heartfield (Şekil 6) gibi daha sonraki Alman sanatçılar kolajı Üçüncü Reich'tan yayılan hâkim propagandayı yıkmanın bir yolu olarak kullanmışlardır ve bugün Peter Kennard gibi sanatçılar kolaj ve politik protestoyu birleştirmektedir (Beardon, 2003: 174).

Bu, Dadacıların dönemin toplumsal ve politik durumları eleştirmek, anlamak ve ifade etmek için kolajı etkili bir araç olarak kullanmış olduklarını göstermektedir. Kolaj, farklı görsel ve metinsel öğelerin bir araya getirilmesiyle karmaşık mesajlar iletebilen bir sanat biçimi olarak Dadacılar için oldukça önem taşımaktadır. Pek çok sanatçı kullanılmış eşyalardan, farklı malzemelerden faydalanarak uygulamalar gerçekleştirmiştir.

Assemblage terimi, 1961'deki bir sergide geleneksel tablo resimlerinin somut nesnelere üç boyutlu kolajlara dönüştürülmesini ifade etmektedir. Bu sanat akımının örnekleri arasında Robert Rauschenberg'in Combine Painting'leri ve yeni-gerçekçilerin eserleri bulunmaktadır. Assemblage, environment ve happening gibi yeni ifade türleri arasındaki sınırlar zaman zaman belirsizleşmektedir (Turani, 2019: 16). Assemblage ve enstalasyon, sanat dünyasında farklı ancak birbirini tamamlayan iki kavramdır. Bu bağlamda söz konusu teknikler sıklıkla kullanım alanı bulmuştur.

Enstalasyon, sergi mekânını içeriğine katan bir sanat formudur ve hem sanatsal hem de idari ve ekonomik nedenlerle gerçekleştirilmektedir (Cumming, 2006: 483). Kısacası Assemblage, genellikle somut nesnelere bir araya getirilerek yeni bir kompozisyon oluşturulmasıyla tanımlanırken, enstalasyon daha çok sergi mekânını içeriğine katarak bir deneyim sunmayı amaçlamaktadır.

Kullanılmaz hurda eşyaların, rastgele bir araya getirilen çöplerin ve atık malzemelerin Kurt Schwitters üzerinde büyüleyici bir etkisi olmuştur. İşte Schwitters'in kolaj oluştururken kullandığı unsurlar: atılmış otobüs biletleri, gazete ilanları, paçavralar, boş makaralar, düğmeler, tahtalar, tel örgüler ve yosun parçalarıdır. Schwitters'in resimleri, konstrüktivistlerin düzenli resimlerine karşı, bu atık malzemelerle oynarken aniden oluşturulmuş bir etki yaratmaktadır. (İpşiroğlu vd., 2009: 76). 1920 yılına gelindiğinde Kurt Schwitters (1887-1948), 20. yüzyılın önde gelen Dadaist sanatçılarından biri olmuş ve buluntu-

objeleri kullanarak özgün sanat eserleri oluşturmasıyla tanınmıştır. Schwitters'in sanat anlayışı, sıradan ve âtıl nesnelere sanatsal bir ifadeye dönüştürmekle ilgilendiği buluntu-obje sanatının temelini atmıştır.

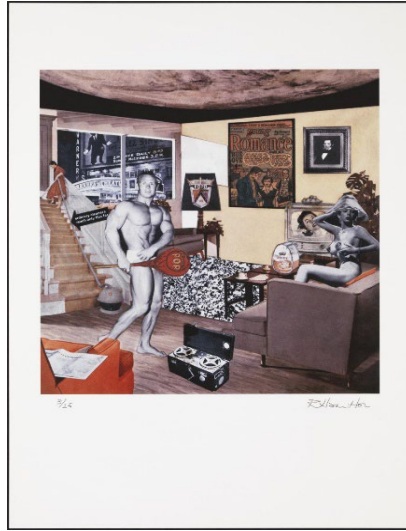
"Kombine resim" teriminin öncüsü Robert Rauschenberg, 1950'ler ve 1960'larda çeşitli üç boyutlu nesnelere birleştirilen kolajlar ve yağlıboya resimler üretmiştir. Rauschenberg, duvar kağıtları, gazete kesikleri, film afişleri gibi malzemelerle hazırladığı tuvaline saat, yastık, trafik levhası, doldurulmuş kuş gibi objeleri ekleyerek resim sanatıyla nesne arasındaki uçurumu kapatmıştır. Bu kompozisyonlar, tema, içerik ve anlam arasındaki etkileşimle yeni bir resim estetiği doğurmuş, Rauschenberg'e "Pop Art'in babası" unvanını kazandırmıştır. (Krausse, 2005: 114).

Şekil 7. Robert Rauschenberg. Kanyon. 1959, Yağlıboya, Kurşun Kalem, Kâğıt, Metal, Fotoğraf, Kumaş, Ahşap, Tuval, Düğmeler, Ayna, Doldurulmuş Kartal, Karton, Yastık, Boya Tüpü ve Diğer Malzemeler, 207,6 x 177,8 x 61 cm, Modern Sanat Müzesi.

"Kanyon" adlı 1954 tarihli eser (Şekil 7), izleyiciyi başlangıçta dehşete düşürüp sonunda büyülenmiş bir halde bırakabilir. Bu birleştirme çalışması, iki boyutlu resim sınırlarını aşan malzemeler ve fikirlerle oluşturulmuştur. Rauchberg'in kombinasyonları, çeşitli iki ve üç boyutlu malzemelerin kolaj şeklinde birleştirilmesini ifade etmektedir (Parr, 1985). Bu eser, geleneksel resim sınırlarını aşarak farklı boyutlardaki malzemelerin birleştirilmesiyle dikkat çekmektedir. Tuvalin sınırlarını zorlayan bir sanatçı olarak Lucio Fontana, sanatı yeni fiziksel çevreler yaratmak için kullanmak istemiş ve sanatçıların resme olan geleneksel güvenini ve uzamsal derinlik yanılması terk etmiştir (Little, 2016: 121). Farklı malzemeleri birleştiren bir diğer sanatçı ise Richard Hamilton'dur.

Richard Hamilton, "Bugünün evlerini neden bu kadar farklı ve cazip yapan nedir?" (Şekil 8) adlı bir kolaj yapmıştır. Hamilton'ın kategorileri arasında adam, kadın, yemek, tarih, gazeteler, sinema, ev aletleri, arabalar, uzay, çizgi romanlar, TV, telefon, bilgi bulunmaktadır. Kolaj, o dönemde (Pop Art) mevcut olan bilgi iletişim yöntemlerini yansıtarak, Hamilton'ın popüler kültür ve modern teknolojiye ironik ilgisini yansıtmaktadır.

Şekil 8. Richard Hamilton, *Dünya Evleri Bu Kadar Farklı, Bu Kadar Çekici Kılan Şey Neydi?* 1956

Yirminci yüzyıl, iki dünya savaşı sonrası hızla yükselen bir tüketim toplumu çağını başlatmıştır. Bu dönem, tüketim toplumunun etkisi altında olan sanatçıları da şekillendirmiştir. İngiliz sanatçı Richard Hamilton, 1956'da reklam görsellerini keserek oluşturduğu kolajıyla Pop Art'ın ilk örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Şenyapılı, 2004: 82). Hamilton'un kolajı (Şekil 8), sadece bir sanat eseri olarak değil, aynı zamanda çağın ruhunu ve toplumun değişen dinamiklerini yansıtan bir aynadır. Pop Art, görsel kültürün etkilerini benimsemesiyle bilinmektedir ve Hamilton'un çalışmaları bu akımın öncüsü olarak sanatın geleneksel sınırlarını zorlamış ve sanat ile popüler kültür arasındaki ilişkiyi tartışmıştır.

3. Geleneksel Kolaj Sanatından Dijital Kolaja Geçiş

Sanat tarihine bakıldığında resim sanatı içerisinde çoğu sanatçının eserlerinde farklı materyallere yer verdikleri görülmüştür. Özellikle George Braque ve Pablo Picasso bu hususta önemli örnekler vermiştir.

Dadaistler ve Sürrealistler gibi sanatçılar, geleneksel kolajın evrimine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Max Ernst, Joan Miró ve Salvador Dalí gibi büyük sanatçılar, kolajı sanatsal ifadelerinin vazgeçilmez bir parçası olarak kabul etmişlerdir (Akti, 2019: 79). Kolaj tekniği pek çok sanatçının eserlerinde başvurduğu bir teknik olarak varlığını devam ettirirken anlatımı güçlendirme hususunda da etkili bir araç görevi görmüştür.

Ernst, eserlerinde farklı nesnelere bir araya getirerek kolaj etkisi yaratır ve genellikle gerçekçi bir şekilde yansıtır, bu da onun eserlerinin özelliklerindedir. Sariler, M., & Gürdalli, H. (2017). Farklı nesnelere bir araya getirilmesi, atık nesnelere kullanımı ile meydana getirilen teknik, Joan Miro'nun da eserlerinde başvurduğu bir teknik olmuştur.

Miro, bir süre kâğıt üzerine kartpostallar yapıştırarak "Çizim-Kolajlar" (Resim 34) adını verdiği son derece naif kolajlar yapmıştır. Bu kolajlarında; beyaz, koyu kahverengi ya da yeşil kâğıt üzerine kartpostallar, reklam afişlerinden kesilmiş resimler, zımpara kâğıdı, oyulmuş taş baskı ve gravür parçalarını yapıştırarak aynı düzlem üzerinde birleştiren sanatçı, karakaleminden faydalanarak da Sürrealistlerin kullandığı otomatik yazıyı andıran çizgiler çizerek resimler arasında bağlantı kurmuştur (Güneş, 2013: 49). Sürrealizmin öncülerinden Salvador Dalí, kolaj tekniğinin etkilerini çalışmalarında kullanan bir diğer sanatçı olmuştur. Salvador Dalí, sürrealist eserlerinde rüya ve gerçekliği bir araya getirerek kolajın gücünü kullanmıştır (Haydaroglu, 2004: 116).

Kolajı resmi olarak keşfeden ilk yaratıcılar arasında Dadacılar bulunmaktadır; Hannah Höch, Raoul Hausmann ve Kurt Schwitters, geçici olayları birleştirmek ve siyasi muhalefet ifade etmek için kolajı kullanmışlar, aynı zamanda burjuva toplumunu hicvetmek için fotoğraflar ve çeşitli tipografiler kullanmışlardır (Inglis, 2023: 16). Bu sanat türünün önde gelen figürlerinden biri, 20. yüzyılın ünlü Alman

sanatçısı Hannah Höch'tür, eserleri, dönemin koşulları ve yükselen Feminist hareket ile birlikte toplumsal yaşam gibi önemli temalara derinlemesine odaklanmaktadır (Acar, 2021: 17).

Şekil 9. Hannah Höch, Porträt Til Brugman, 1927, Rainer König, Berlin

Höch'ün çalışmalarına örnek olarak 1927 yılında yapmış olduğu Til Brugman'ın portresinde, sanatçı renkli kağıtları parçalara ayırmış ve bunları, bireysel kâğıt parçalarının, kâğıt üzerindeki kalın boya darbeleri gibi modellemiş ve mozaik benzeri bir formda görüldüğü resimsel bir kolaj oluşturmak için kullanmıştır (URL 6). Sanatçı, yeni arayışlar içine girerek, farklı renklerdeki kağıtları kullanarak yeni bir estetik deneyim yaratmaktadır.

Höch'ün çalışmaları arasında grafik, cam, iğne işi ve kitap sanatı tasarımı yer almış; akşamları ise canlı çizim ve kaligrafi ile desteklenmiştir. 1916 ile 1926 yılları arasında popüler kadın dergilerinin yayıncısı olan Ullstein Press'te dantel ve nakış tasarımcısı olarak çalışmıştır. Yaratığı hassas kâğıt desenlerinden bazıları ilk kolajlarında ortaya çıkmış ve fotomontajları için birçok Ullstein yayınındaki röprodüksiyonları araştırmıştır (Schaefer, 1997: 35-39).

4. Dijital Kolaj

Bugün, geleneksel kolaj hala sanat dünyasında aktif olarak kullanılan ve geliştirilen bir teknik olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak sanatın diğer alanları gibi kolaj da teknolojiden etkilenmiştir.

1924 yılında I.B.M. isimli şirket tarafından ilk bilgisayarlar ticari hayata girmiştir (Tanrıverdi, 1995: 8). Bilgisayarlar, dijital görüntü işleme yazılımları ve internet, dijital kolajın yaratılmasını mümkün kılan araçlar olarak öne çıkmıştır. Dijital kolajın ortaya çıkışı ve nedenleri, modern çağın teknolojik gelişmelerinin sanatsal ifadeyi etkileyen temel faktörlerinden biri olarak kabul edilebilir. Bu sanat türü, geleneksel kolajın temel prensiplerini dijital teknolojinin olanaklarıyla birleştiren bir evrimin sonucudur. Bu teknolojik altyapı, sanatçılara görsel öğeleri dijital platformlarda kesme, kopyalama, yapıştırma ve düzenleme yeteneği sunmaktadır.

Geleneksel kolaj tekniğinden teknolojinin gelişmesi ile yeni uygulama yöntemleri olarak dijital kolaj aşamasına ilerleyiş, teknolojik ilerlemeler ve dijital medyanın yükselişi ile sanat dünyasında yaşanan önemli bir evrime işaret etmektedir. Geleneksel kolaj, kâğıt, dergi kesikleri, resimler ve diğer fiziksel materyallerin kesilip yapıştırılmasıyla oluşturulan bir sanat türü olmuştur ancak dijital teknolojilerin gelişmesi ve bilgisayarların bireysel kullanıma açılması ile birlikte, bu sanat formu dijital platformlara taşınmış ve Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Canva gibi dijital platform ve programlar kullanıcıları sayesinde dijital kolaj doğmuştur.

Prokopenko'ya göre 2024 yılındaki en iyi dijital kolaj yaratma ortamları şu şekildedir: Canva, PhotoGrid, PicsArt Photo & Video Editor, Moldiv, Instagram'daki Layout, Diptic, Fotor, Pic Collage (URL 7). Sanatçılar, maliyetli sanat malzemeleri satın almadan yaratıcı ifadelerini dijital platformlarda gerçekleştirebilmektedirler. Dijital kolajlar, geleneksel galeri ve müze sınırlarını aşarak sanatın daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinden dijital sanatçıların işlerini internet aracılığı ile takip etmek mümkündür. Bu yönü ile dijital kolaj, geleneksel sanatın temel özelliklerini korurken aynı zamanda dijital dünyanın olanaklarıyla yeni bir ifade biçimini temsil etmektedir.

Geleneksel kolajın aksine dijital kolajın çevreye olumlu katkıları bulunmaktadır. Geleneksel kolaj tekniğinde kullanılan kâğıt, dergi kesikleri ve diğer fiziksel malzemelerin tüketimini azaltmaktadır. Bu, kâğıt kaynaklarının korunmasına ve atık üretiminin azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, dijital kolajlar, fiziksel sergilere ihtiyaç duymadığı için sergileme ve paylaşma süreçlerini çevre dostu hale getirmektedir. Dijital kolajlar, internet üzerinden geniş bir kitleye kolayca ulaşılabilir olduğu için sanatın erişilebilirliğini artırmaktadır. Bu sayede, daha fazla insan sanatı deneyimleyebilir ve sanatçılar daha fazla izleyiciye ulaşabilmektedir. Bu bağlamda, dijital kolaj, çevre dostu ve erişilebilir bir sanat türü olarak çevreye olumlu katkılarda bulunmaktadır. Sanatçılara daha fazla özgürlük ve esneklik sunarken, bilgisayarlar, grafik tasarım yazılımları, dijital kameralar gibi araçlar sayesinde sanatsal ifadelerini zenginleştirmelerine olanak tanımıştır.

Sürdürülebilir kolaj sanatı, çevresel etkiyi en aza indiren sürdürülebilir malzeme ve teknikler kullanılarak sanat eserlerinin oluşturulmasını içerir. Sürdürülebilir ikincil hammaddeler ve doğal maddeler gibi çevre dostu malzemelerin kullanımı, sanatta sürdürülebilirliğin sağlanmasında çok önemlidir (Sfameni vd, 2023: 5472). Çevre bilincinin artmasıyla, dijital kolajın çevre dostu bir sanat türü olarak kabul edilmesi önemlidir. Geleneksel kolaj için kâğıt, karton ve diğer malzemeler kullanıldığında çevresel etkiler söz konusu olabilmektedir. Ancak dijital kolajlar, kâğıt atıklarının azalmasına katkıda bulunur ve böylece çevre sürdürülebilirliği açısından avantajlar sunmaktadır.

Gelişen teknoloji sanatçının kullandığı malzemeyi etkilerken teknik anlamda yeniliklere de yer açmıştır. Doğrudan herhangi bir zemin üzerine farklı malzemelerin uygulanarak gerçekleştirildiği kolaj tekniği, teknolojik gelişme ile dijital ortamda, bilgisayar ortamında gerçekleştirilerek dijital kolajı meydana getirmiştir. Dijital kolaj bilgisayar ve grafik tasarım yazılımları gibi dijital araçlar kullanılarak yapılan bir sanat ve tasarım türüdür. Dijital kolaj yapmak için, bir bilgisayar programı veya uygulama kullanılabilir. Bu yazılımlar sayesinde dijital görseller kesip kopyalanabilmekte, yeniden boyutlandırılabilir, renklendirilebilmekte ve katmanlar halinde bir araya getirilebilmektedir. Ayrıca metin, filtre ve animasyon efektleri ekleyerek kolaj çalışmalarını hareketlendirmek mümkündür.

Dijital kolajın ortaya çıkışının bir başka nedeni, geleneksel kolajın sanatsal ifadeye katkısının dijital dünyada devam etmesi ve gelişmesi arzusudur. Kolajın farklı görsel öğelerin bir araya getirilmesiyle yaratıcı bir ifade biçimi sağladığı bilinmektedir. Dijital teknoloji, bu süreci daha da hızlandırmakta ve daha geniş bir yaratıcı alan sunmaktadır. Sanatçılar, dijital ortamda fotoğraflar, grafikler, metinler ve diğer dijital içerikleri bir araya getirerek estetik açıdan ilginç eserler oluşturabilmektedirler. Sanal ortamda artan görsel veriler ile dijital kolajda kullanılacak malzemeler çoğalmaktadır. Dijital kolajın üstün bir özelliği, bu eserlerin kolayca erişilebilir ve dağıtılabilir olmasından kaynaklanmaktadır. İnternet aracılığıyla, sanatçılar ve izleyiciler, dünya genelinde bu eserlere erişebilmekte ve paylaşabilmektedirler. Bu, sanatın daha geniş bir izleyici kitlesiyle buluşmasını sağlamaktadır.

Sanatçılar, grafik tasarımcılar ve fotoğrafçılar tarafından kullanılan yaratıcı bir araçtır. Dijital medya çağında, dijital kolajlar web siteleri, afişler, albüm kapakları, sanat eserleri, reklam kampanyaları ve daha birçok farklı amaç için kullanılmaktadır. Dijital kolaj yapmak, geleneksel kolaja göre daha fazla esneklik sunmaktadır, bunun nedeni dijital malzemeler kolayca düzenlenebilir, değiştirilebilir ve paylaşılabilir olmasıdır. Çağdaş Türk resminde Burhan Doğançay, Özdemir Altan, Bedri Baykam, Erol Akyavaş, İrfan Önürmen, Bubi, Gülsün Karamustafa kolaj tekniğini kullanan öncü isimlerdendir (Güvensoy, 2008: 45). Türk dijital kolaj sanatçılarına örnek olarak ise Ceren Bülbün, Meriç Canatan, Selman Hoşgör, Ege İşlekel

gibi sanatçılar bulunmaktadır. Dünyada ise bu isimlere örnek olarak James Dawe, Julien Pacaud, Sara Shakeel, Eugenia Loli, Joe Webb, Beth Hoeckel, Julien Pacaud, Lorna Mills, Omar Aqil verilebilir.

Dijital kolaj, sanat dünyasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu sanat formu, sanatçılara geniş bir yaratıcılık alanı sunmakta ve klasik sanat formlarını dönüştürerek sınırları genişletmektedir. Farklı medya, görüntüler ve materyallerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan dijital kolajlar, sanatın evrimsel bir süreç olduğunu ve geçmişten geleceğe nasıl geçtiğini göstermektedir. Ayrıca, toplumsal ve politik temaların ifade edilmesine yardımcı olan etkili bir araç olarak kullanılabilir. Sanatçılar, farklı kaynaklardan gelen görüntülerle güçlü mesajlar iletebilmektedirler. Dijital kolajlar, dijital teknolojilere uygun bir sanat formu olarak ortaya çıkar ve bu, sanatçılara dijital araçları kullanarak eserlerini yaratma özgürlüğü vermektedir. Ayrıca, dijital kolajlar, dijital platformlarda kolayca sergilenebilir ve paylaşılabilir, bu da sanatın daha fazla insan tarafından erişilebilir hale gelmesine katkı sağlamaktadır. Son olarak, bu sanat türü sürdürülebilirlik ilkesine uygun bir şekilde çalışabilmektedir; çünkü fiziksel malzemelerin tüketimini azaltabilmekte ve bu da doğa için olumlu bir etki yaratabilmektedir. Dolayısıyla dijital kolaj, sanat dünyasında geniş bir etki yelpazesi sunabilmekte ve sanatın evrimini yansıtabilmektedir.

5. Dijital Kolajın Temel Özellikleri

Günümüzün teknoloji odaklı çağında; sanat, dijital dünyanın etkisi altında büyük bir değişim geçirmiştir. Bu türlerden biri olan dijital kolaj, geleneksel kolaj sanatının modern teknoloji ile birleşmesiyle meydana gelmiş bir sanat biçimi olarak öne çıkmaktadır.

Gelişen teknolojinin sunduğu olanaklar içinde yapay zekanın rolü oldukça önemli bir yerdedir. Sanatta kolaj tekniği ve yapay zekâ arasındaki ilişki, son yıllarda giderek önem kazanmıştır. Yapay zekâ, sanat alanında yaratıcı süreçleri dönüştürme potansiyeline sahip olduğu için kolaj tekniğiyle bir araya geldiğinde ilginç sonuçlar doğurmaktadır. Yapay zekâ, büyük veri setlerinden ilham alarak, sanat eserlerinin oluşturulmasında ve kolaj tekniğinin uygulanmasında önemli bir rol oynayabilmektedir.

Teknolojik ilerlemeler, kolaj sanatında önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu ilerlemeler, dijital kolajlar oluşturma, video kolaj sanatını geliştirme, dijital kaynaklara daha rahat erişim sağlama ve sanatçıların eserlerini paylaşma konularında büyük katkılar sunmaktadır. Ayrıca, özel yazılımlar ve uygulamalar, kolaj yapma sürecini daha verimli hale getirirken, dijital anonimlik sanatçılara özgürlük ve ifade olanakları sunmaktadır. Adobe Photoshop ve Adobe Illustrator, profesyonel düzenleme ve grafik tasarım işlemleri için tercih edilen seçeneklerdir. Canva, özellikle hazır şablonlar ve kullanıcı dostu arayüzü ile tasarım sürecini kolaylaştırmaktadır. PicCollage ve Over gibi mobil uygulamalar, kullanıcıların kolayca metin ve görselleri bir araya getirmelerine olanak tanımaktadır. GIMP, Procreate, Pixlr, Over gibi tarayıcı tabanlı uygulamalar kullanılmaktadır. Bu yazılım ve uygulamalar, sanatçılara dijital kolaj sanatının zengin ve çeşitli dünyasında ifade etme yeteneği sunmaktadır.

Dijital kolajın en dikkat çekici özelliği, sanatsal ifadeye sonsuz olanaklar sunmasıdır. Sanatçılar, dijital platformlarda fotoğrafları, grafikleri, metinleri ve diğer dijital içerikleri bir araya getirerek, estetik açıdan çarpıcı eserler oluşturabilmektedirler. Dijital kolajlar oluşturmak için kullanılan araçlar ve yazılımlar da bu sanat türünün temelini oluşturmaktadır. Bilgisayarlar, özel grafik tasarım yazılımları ve dijital görüntü işleme araçları, sanatçılara görsel öğeleri kesme, kopyalama, yapıştırma, düzenleme ve dijital efektlerle zenginleştirme yeteneği sağlamaktadır. Bu araçlar, sahip oldukları sınırlar içerisinde sanatçılara sınırsız yaratıcılık sağlamaktadır.

Sanatçılar, dijital kolajlarını oluştururken esnekliklerini ve düşünsel özgürlüklerini kullanabilmektedirler. Dijital kolaj, geleneksel sanatın temel özelliklerini korurken dijital dünyanın olanaklarını kullanarak yeni bir ifade biçimi sunmaktadır. Sanatçılar, bu eserlerle klasik estetik anlayışının sınırlarını zorlar ve çağdaş sanatın dönüşümüne katkıda bulunmaktadır. Dijital kolaj, sanat dünyasının gelecekteki yaratıcı potansiyelinin bir göstergesi olarak önemini sürdürmektedir. Bu sanat formu, internetin ve sosyal medyanın gücünü kullanarak eserlerini dünya genelinde hızla yayma fırsatına sahiptir. Aynı zamanda, dijital kolajın popüler kültürdeki rolü de büyük önem taşımaktadır. Reklamcılık, müzik endüstrisi, moda ve diğer sektörlerde, dijital kolajlar yaratıcılığı ve görsel ifadeyi artırmak için yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Bu nedenle, dijital kolajın popülerliği ve yaygınlığı, modern dünyada sanatın ve yaratıcılığın dönüşümünün bir yansımasıdır.

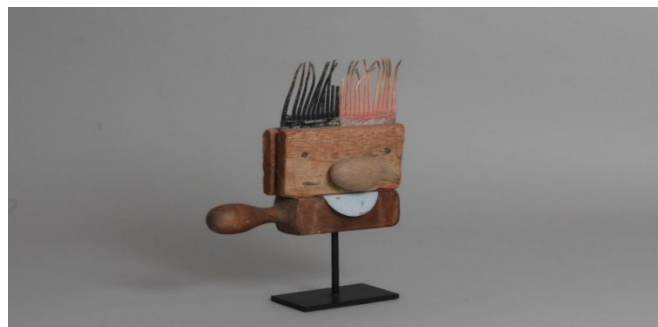
5.1. Dijital Kolajın Sanat Dünyasındaki Etkileri

Şekil 10. Alan Fletcher, Poster artwork; Pizza, 1997, London Transport Museum.

Şekil 11. Ivan Chermayeff. 2007.

Şekil 12. Bruno Munari, Mun Art, 1938, The Most Complete Web Site.

Alan Fletcher, Ivan Chermayeff (1932-2017) ve Bruno Munari gibi pek çok önemli savaş sonrası sanatçı, ticari müşteriler için özellikle yırtık kâğıt kullanarak kolaj yöntemini tercih etmiştir ve aynı zamanda kişisel sanatsal çalışmalarında da bu tekniği başarıyla kullanmışlardır (Inglis, 2023: 164).

Gelişen toplum yapısı beraberinde yaşama biçimini etkilerken sanatsal bakış açısında da değişikliklere sebebiyet vermiştir. Dijital kolajın sanat dünyasına etkisi özellikle Pop Art olarak adlandırılan dönemde kendini önemli derecede göstermiş ve reklam alanında öne çıkmıştır. Söz konusu bu öne çıkış durumu Andy Warhol'un eserlerinde kendini göstermiştir. Tüketim sektörü ve süpermarkette yer alan ürünlerin vurgulandığı çoğu eserde Warhol, film yıldızlarından deterjan kutularına kadar dönemin öne çıkan ürünlerini yansıtmıştır.

“Warhol'un reklam sanatçısı olmasının getirdiği kazanımlardan biri, eserlerinde kullandığı pop kültür ikonlarını cazip bir ürün haline getirerek pazarlaması olmuştur. Pop sanatla örtüşen bu tavrı, onu yeni arayışlara yönlendirerek deneysel çalışmalara kapı aralamıştır. Özellikle film şeridi montajı etkisi olarak adlandırdığı çalışması olan Marilyn Diptch, Marilyn Monroe'nun 1953'te Gene Korman'ın çektiği siyah beyaz fotoğrafının üzerinde serigrafi baskısı ile farklı düzenlemeler yaparak kolajladığı deneysel çalışmadır. Kolaj yöntemi olarak klasik tekniklerin dışında serigrafi tekniğiyle aynı ürün farklı denemelerle yeniden üretilmiştir” (Yavuz, 2023: 36).

Günümüzde reklam sektöründe bilgisayar teknolojisinin de gelişimiyle konseptin öznesi olan ürün fotoğrafı, ürünün dikkat çekici netlikte görüntülenmesi amacıyla sıklıkla bilgisayar destekli dijital uygulamalar kullanılarak reklam tasarımlarında yer almaktadır. Bu dijital uygulamalar sayesinde ürün fotoğrafı, özne olarak kullanılarak şişenin içinden çağlayan maden suyu gibi sıra dışı bir gerçeklik hissi yaratarak, klişeleşmiş görüntülenme biçimlerine yeni bir soluk getirmiştir (Yavuz, 2023: 97).

Dijital kolajın sanat dünyasına etkisi göz önüne alındığında pek çok sanatçıyı etkisi altına aldığı ve sanatçıların eserlerinde söz konusu tekniği kullandıkları görülmektedir. Teknolojik unsurların gelişimiyle yeni araçların sanatsal üretim aşamalarında kullanılması sanatsal ifade biçimine yeni bir bakış açısı getirirken klasik anlayış ile modern anlayışı içeren bir yaklaşımın da temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda dijital kolajı eserlerinde kullanan bir sanatçı David Hockney olmuştur.

20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan kolaj, geleneksel sanatın sınırlarını zorlayan ve yeni ifade biçimleri sunan bir teknik olarak kabul edilmiştir. Dijital teknolojinin gelişmesiyle birlikte kolaj tekniği, dijital kolaj adı altında yeni bir boyut kazanmıştır. Bu alanda çalışmalar yapmış diğer bir isim de David Hockney'dir. David Hockney, dijital teknolojiyi kullanarak geleneksel kolaj tekniğini yeniden ele alan bir sanatçıdır.

Şekil 13. David Hockney, Pearblossom Hwy., 1986, No. 1, - Photographic Collage 47 × 64 in.

Hodsdon'a göre Hockney, "Pearblossom Hwy" eserinde fotoğraf kolaj tekniğini kullanarak hareket algısını yakalamıştır. 1980'lerin başlarında, İngiliz ressam David Hockney, karmaşık fotoğraf kolajları oluşturmuştur. Hockney, polaroidleri ve 35 mm formatındaki fotoğrafları işleyerek, kendi özgün şekillendirmelerini yansıtan kolajlar inşa etmiş ve fotoğrafladığı sahnelerin soyut temsillerini tasarlamıştır. Bu işlem, her bir kolajı oluşturan fotoğrafların çeşitli pozlamaları aracılığıyla, her bir çalışmada benzersiz bir akıcılık ve dinamizm kazandırmaktadır. (URL 8) Güney Kaliforniya'daki bir çölde bir kavşağı gösteren bu çalışma aynı zamanda izleyiciye batı Amerika'nın görsel manzarasıyla ilgili bir fikir vermektedir.

Pearblossom Highway'i geleneksel manzara görüntüsünden ayıran en temel özellik on günlük bir süre boyunca çekilmiş olması ve 800 fotoğraftan oluşan bir fotoğraf kolajı olmasıdır. (Tire, 2019: 404).

Günümüzde dijital sanatçılara örnek olarak gösterilebilecek isimlerden biri de Julien Pacaud'dur. Julien Pacaud, Fransa'nın Paris şehrinde yaşayan ve çalışan bir Fransız sanatçı ve illüstratördür. Pacaud çalışmalarında geometrik şekillerden, uzaydan ve figürlerden ilham almaktadır.

Şekil 14. Julien Pacaud, Matrice, 2023.

2002 yılından günümüze kadar dijital kolaj ile ilgilenen sanatçının aynı zamanda A.I. Sanat, illüstrasyon, animasyonları bulmaktadır. NFT'lerle, "Non Fungible Token" ya da Türkçe'deki karşılığı "Değiştirilemez Token" ile ilgilenen sanatçı dijital işlerin internet üzerinden dijital eserlerinin satışını gerçekleştirmektedir. Dijital sertifika olarak da adlandırılan NFT sayesinde, sanatçı sattığı dijital içeriklerin gerçekliğinin temsil edilmesini sağlamaktadır. Günümüzde popüler olan bir diğer dijital kolaj sanatçısı da James Dawe'dir.

Porsche, Adidas, Nike, The New York Times, The Guardian, Natural History Museum, Royal Academy Of Arts gibi çeşitli markalara yaratıcı işleri üreten James Dawe Londralı bir sanatçıdır. Dawe, ekletik postmodernizm anlayışında dijital kolaj ve manipülasyonlarla desteklemektedir.

Şekil 15. James Dawe, Chivas Regal: Extra 13 Reklam Çalışması

Sanatçı bu eserinde yer alan dijital kolajı Chivas Regal markası için tasarlamış ve bu tasarımı hareketlendirmiştir. Sanatçı kendi özgeçmişinde, yaptığı çalışmalar ile farkındalığı arttırmayı, davranışları değiştirmeyi ve dünyanın daha adil bir yer olması için çalıştığını dile getirmiştir.

Sara Shakel ise dijital kolajın gücünü kullanarak görsellere parlıltı eklemektedir. Instagram'da viral bir şekilde çalışmaları ile ün kazanan Shakel, eserlerini eğlenceli bir gerçeküstüçülük akışıyla katmanlandırmıştır. Sıklıkla kendini kabul etme, vücut pozitifliği ve gerçeküstüçülük temalarını araştırmaktadır. Sanatçı Swarovski kristal heykelcikleri ve mücevherleri toplayan büyükannesine dair anılarından ilham almaktadır (Gordon, 2023).

Şekil 16. Sara Shakel -Dijital Kolaj, 2017.

Dijital kolaj, günümüzde sanat pazarında önemli bir yere sahiptir. Dijital kolaj eserleri, geleneksel kolaj eserlerine göre daha düşük maliyetli ve ulaşılabilir olması nedeniyle, koleksiyoncular tarafından giderek daha fazla tercih edilmektedir. Dijital kolajın sergilendiği bazı dijital sanat platformları şunlardır: Artnet, Artsy, Saatchi Gallery, The Creators Project, Curator.io.

Dijital kolaj, kimi sanat eleştirmeni ve akademisyenler tarafından olumlu karşılanan bir sanat formudur. Bu eleştirmenler ve akademisyenler, dijital kolajın sanatsal ifadeye yeni olanaklar sunduğunu ve geleneksel sanatın sınırlarını zorladığını ifade etmektedir. Dijital kolaj, günümüz sanat dünyasında önemli bir yere sahip olan bir sanat formudur. Dijital kolaj, sanatsal ifadeye yeni olanaklar sunarak, sanatın daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.

Kolaj insan sağlığında hem fiziksel hem de mental olarak fayda sağlamıştır. Kolajlar bireylerin duygularını hızlı ve kolay bir şekilde ifade etmelerine olanak tanıyarak, sanat terapisinde değerli bir araç haline gelmiştir (Choi & Jeon, 2013). Görsel sanat terapisi olarak bir form olarak kullanılan kolaj, kanser bakımı, coğrafi araştırmalar ve yaşlı yetişkinlerde bilişsel gerileme tedavisi gibi çeşitli alanlarda uygulanmıştır (Jiang, 2020; Pimlott-Wilson, 2012; Masika, 2020). Özetle, kolaj, terapi, yaratıcılık artırma ve araştırma gibi çeşitli alanlarda çok yönlü ve etkili bir araç olarak geniş bir tanıma sahiptir. Uygulamaları duygusal ifade ve yaratıcılığı teşvik etmekten, tıbbi tedavilerde terapötik etkilere katkıda bulunmaya kadar uzanmaktadır.

Sonuç

Dijital kolaj günümüzde sanatsal ifade için etkili bir araç olarak kabul edilmektedir. Bu sanatsal ifade biçimi, dijital teknolojinin hızlı evrimi ve sanatçıların bu teknolojileri daha iyi anlamaları sayesinde son derece çeşitlilik göstermektedir. Dijital kolajın yaygınlaşması büyük ölçüde internetin ve dijital platformların yaygınlaşmasına bağlıdır. Artık sanatçılar, eserlerini dijital ortamda kolayca oluşturabilir, sergileyebilir ve paylaşabilirler. Sosyal medya platformları ve sanat galerileri, dijital kolaj sanatını dünya

genelinde kitlelere ulaştırmak için harika bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle dijital kolaj sanatçıları, eserlerini daha büyük bir izleyici kitlesiyle paylaşma fırsatına sahiptir.

Araştırma sonuçlarına dayanarak, kolajın gelişim süreci ve dijitalleşmeyle olan ilişkisi incelendiğinde, bu tekniğin sanatsal ve ifade aracı olarak önemli bir evrim geçirdiği görülmektedir. Kronolojik bir yaklaşımla ele alınan bu süreçte, kolajın ortaya çıkış sahnesinden günümüze kadar olan ilerleyişi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Sanatçıların eserlerinde mesaj verme amacına hizmet eden kolaj tekniği, özellikle dijital platformlarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Dijital kolajın, endüstriyel alanda özellikle reklam sektöründe önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, kolajın sanatsal ve ticari açıdan kullanımının giderek yaygınlaştığı ve dijital teknolojilerin ilerlemesiyle birlikte bu tekniğin öneminin arttığı görülmektedir. Bu bulgular, kolajın sadece sanat dünyasında değil, aynı zamanda endüstriyel ve ticari alanlarda da etkili bir araç olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Dijital kolajın gelecekteki gelişimi, teknolojik ilerlemelerle yakından ilişkilidir. Özellikle yapay zekâ ve makine öğrenme teknolojileri, sanatçılara yeni ve yaratıcı yollarla dijital kolajlar oluşturma olanağı sunmaktadır. Bu teknolojiler, sanatçılara daha karmaşık ve etkileyici eserler üretme konusunda yardımcı olabilir. Örneğin, yapay zekâ tabanlı algoritmalar, sanatçıların büyük miktarda veriyi işleyerek eserlerini oluşturmalarına olanak tanır ve bu da sanatın yeni boyutlarını keşfetme fırsatı sunar. Dijital kolajın gelecekteki yönlerinden biri, interaktif kolajların daha fazla popüler hale gelmesidir. Bu, izleyicilerin eserlerle etkileşime girebileceği ve eserin değişebileceği sanat eserleri anlamına gelir. Ayrıca, dijital kolajın daha fazla alanda kullanılması muhtemeldir. Örneğin, dijital reklamcılık, eğitim, bilim ve diğer alanlarda dijital kolajın kullanımı artabilir.

Sonuç olarak, dijital kolaj günümüzde büyük bir sanatsal ifade biçimi olarak kabul edilmektedir ve gelişen imkanlarla gelecekte daha da büyümeye devam edeceği söylenebilir. Sanatçılar, teknolojik ilerlemeler ve yaratıcı düşünce ile dijital kolajın sınırlarını daha da genişletebileceklerdir. Bu sanat formu, kişisel ifade, iletişim ve düşünceyi ifade etme yolunda önemli bir rol oynamaya devam edecektir ve sanat dünyasında daha fazla kabul görecektir.

Kaynakça

- Acar, Ö. (2021). Feminist Kuram Bağlamında Dada Sanatçılarından Hannah Höch'ün Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma. 2021 Mayıs E-Issn 2458-8903, 16.
- Akti, F. (2019). Dada ve sürrealizm anlayışında kolaj imgesi (Master's thesis, Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Batur E. (2009). Modernizm Serüveni, İstanbul: Alkım Yayınevi S.324
- Beardon, C., Çev: Ünal Gerdan S. (2003). The Digital Bauhaus: Aesthetics, Politics and Technology. Digital Creativity, 14(3), 169-179. S.174
- Blake W. (2022). Vahiy Kitapları, Everest Yayınları. S. 55
- Cumming, R. (2006). Görsel rehberler: Sanat. İnkılap Yayınevi. S.483
- Drucker, J. (1993). Dada Collage and Photomontage. S. 83
- Drucker, J. (1993). Dada Collage and Photomontage [Review of Max Ernst: Dada and the Dawn of Surrealism; Cut with the Kitchen Knife: The Weimar Photomontages of Hannah Höch; John Heartfield, by W. Camfield, W. Hopps, W. Spies, M. Lavin, P. Pachnicke, & K. Honnef]. Art Journal, 52(4), 82-87. <https://doi.org/10.2307/777638>
- Getty Museum. (2012, February 2). David Hockney's Pearblossom hwy [Video].
- YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=sD123svCFHQ>
- Güneş, N. (2013). Resim Sanatında Kolaj, Asamblaj Ve Türk Resmine Yansımaları, T.C. Trakya

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Güvensoy, D. (2008). Türk Resminde Bir İfade Aracı Olarak Kolaj.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar
Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Haydaroğlu, M. (2004). 500 sanatçı 500 sanat eseri, Yapı Yayın. S. 116.

Hope, H. R. (1949). Georges Braque. The Museum of Modern Art, New York, in collaboration with the
Cleveland Museum of Art. New York: The Museum of Modern Art: Distributed by Simon &
Schuster.chrome-
extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://assets.moma.org/documents/moma_catalog
ue_1963_300086866.pdf

Inglis, T. (2023). The Graphic Design Bible. Ilex S.164

İpşiroğlu, M., İpşiroğlu, N. (2009) Sanat Kuramları Sanatta Devrim © 2009 Hayalbaz Kitap S.76

Oxford English Dictionary. (s.d.). Collage, n. meanings, etymology and more. Oxford

University Press. https://www.oed.com/dictionary/collage_n?tab=etymology (29 Ocak 2024 tarihinde
erişim sağlanmıştır).

James D. <https://www.linkedin.com/in/james-dawe/?originalSubdomain=uk> (29 Ocak 2024
tarihinde erişim sağlanmıştır).

Julien P. <https://julienpacaud.com/> (29 Ocak 2024 tarihinde erişim sağlanmıştır).

Krause, A. C., (2005). Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Almanya: Literatür
Yayıncılık, S114

Len G. S. Shakeel: Diş Matkaplarından Kristal Parlaklığına, Kristallerin Kraliçesiyle Tanışın
<https://artplugged.co.uk/sara-shakeel-from-dental-drills-to-crystal-brilliance-meet-the-queen-of-crystals/>
(29 Ocak 2024 tarihinde erişim sağlanmıştır).

Little, S. (2016). İzmler Sanatı Anlamak Yem Yayın, S.121.

Parr, T. L. (1985). Canyon (Doctoral dissertation, Colorado State University. Libraries).

Sariler, M., & Gürdalli, H. (2017). Max Ernst Resimlerinde Mekân. Turkish Online Journal of Design,
Art & Communication, 7(3), 463–474. <https://doi.org/10.7456/10703100/009> s:470-471

Schaefer, J. O. (1997). [Review of Hannah Höch, 1889-1978: Collages; Cut with the Kitchen Knife:

Weimar Photomontages of Hannah Höch; Three Berlin Artists of the Weimar Era: Hannah Höch, Käthe
Kollwitz, Jeanne Mammen; The Photomontages of Hannah Höch, by G. Adriani, E. Roters, K.
Thomas, P. Krieger, M. Lavin, A. Lütgens, M. Makela, A. N. Worthen, P. Boswell, & C. Lanchner].
Woman's Art Journal, 18(2), 35–39. <https://doi.org/10.2307/1358551>

Sfameni, S., Rando, G., & Plutino, M. R. (2023). Sustainable secondary-raw materials, natural
substances and eco-friendly nanomaterial-based approaches for improved surface performances: an
overview of what they are and how they work. International Journal of Molecular Sciences, 24(6),
5472. <https://doi.org/10.3390/ijms24065472> Erişim Tarihi 29.01.2024

Şenyapılı, Ö. (2004) The Art Millennium Yirminci Yüzyıl Boyut Yayıncılık S.82

Tanrıverdi, H. (1995). Ses kaydında bilgisayar faktörü (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü). S.8

Tire, S. David Hockney: From Canvas to Ipad. S.404

Turani, A., Sanat Terimleri Sözlüğü Remzi Kitabevi (18. Baskı), İstanbul: 2019. S.75

URL 1: Tate. (2023). Collage | Tate. <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/c/collage> Erişim Tarihi: 29.01.2024

URL 2: Hannah Höch. Indian Dancer: From an Ethnographic Museum (Indische

Tänzerin: Aus einem ethnographischen Museum). 1930 | MoMA. (n.d.). The Museum of Modern Art. <https://www.moma.org/collection/works/37360?locale=en>

URL 3: Höch, H. 1996). The Photomontages of Hannah Höch. Organized by Maria Makela,

Peter Boswell, with essays by Peter Boswell, Maria Makela, Carolyn Lanchner. Published by Walker Art Center. ISBN 0935640525. Exhibition www.moma.org/calendar/exhibitions/241

URL 4: Pablo Picasso | Bottle and Wine Glass on a table | The Metropolitan Museum of Art. (1912). The Metropolitan Museum of Art. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/488476>

URL 5: Crowling E., Çev: Ünal Gerdan S. (2022) Feminine/Masculine: The Collages of Picasso,

Braque, and Gris Gerdan <https://www.metmuseum.org/perspectives/articles/2022/11/feminine-masculine-cubist-collage>

(28 Ocak 2024 tarihinde erişim sağlanmıştır).

URL 6: Hannah Höch, Porträt Til Brugman, 1927 Rainer König, Berlin

<https://berlinischegalerie.de/out-and-about/hannah-hoech/>

URL 7: Prokopenko, O. (2023, December 1). 10 The best photo collage apps in 2024 | Skylum blog. <https://skylum.com/blog/best-photo-collage-apps> Erişim Tarihi: 27.01.2024

URL 8: <https://sozluk.gov.tr/> (28 Ocak 2024 tarihinde erişim sağlanmıştır).

URL 9: Blake W. (2022). Vahiy Kitapları, Everest Yayınları, s. 51

URL 10: Max Ernst. Adamı Şapka Yapar (C'est le chapeau qui fait l'homme). 1920

<https://www.moma.org/artists/1752#works>

URL 11: Hannah Höc (1930) Indian Dancer: From an Ethnographic Museum (Indische Tänzerin: Aus einem ethnographischen Museum). MoMA. The Museum of Modern Art.

URL 12: John Heartfield, Almanya, 1891–1968 Kaynak: John Heartfield, Page 5 of “Der Rote Stern” (unpaginated), Photomontage, The New York Public Library / Art Resource, NY <https://www.artsy.net/artist/john-heartfield>

URL 13: Robert Rauschenberg. Kanyon. 1959

https://www.moma.org/explore/inside_out/2014/01/24/diving-into-rauschenbergs-canyon/

- URL 14: Richard Hamilton Dünkü evleri bu kadar farklı, bu kadar çekici kılan şey neydi? 2004, <https://www.tate.org.uk/art/artworks/hamilton-just-what-was-it-that-made-yesterdays-homes-so-different-so-appealing-upgrade-p20271>
- URL 15: Georges Braque, Meyve Tabağı ve Cam (1912)
<https://www.artchive.com/artwork/fruitdish-and-glass-georges-braque-1912/>
- URL 16: Pablo Picasso - Pipo ve Kadeh
<https://www.metmuseum.org/perspectives/articles/2022/11/feminine-masculine-cubist-collage>
- URL 17: Hannah Höch, Porträt Til Brugman, 1927 Rainer König, Berlin
- URL 18: London Transport Museum. (1997). Poster artwork; Pizza, by Alan Fletcher, 1997
London Transport Museum. London Transport Museum. (n.d.). Poster artwork; Pizza, by Alan Fletcher, 1997 | London Transport Museum. <https://www.ltmuseum.co.uk/collections/collections-online/artwork/item/1997-5990>
- URL 19: Ivan Chermayeff. (2007).
- URL 20: MunArt - The most complete web site dedicated to Bruno Munari. (1939).
- URL 21: David Hockney, Pearblossom Hwy., 11-18th April 1986 No. 1, - photographic collage 47 × 64 in. <https://www.hockney.com/index.php/works/photos/photographic-collages>
- URL 22: Julien Pacaud - Matrice 2023 <https://julienpacaud.com/Artworks-2023>
- URL 23: James Dawe - CHIVAS REGAL: EXTRA 13 Reklam Çalışması
<https://jamesdawe.co.uk/work/chivas-regal-extra-13>
- URL 24: Sara Shakel, <https://www.makeup.com/en-ca/makeup-tutorials/makeup-tutorials/women-in-beauty-sara-shakeel>
- Yavuz, Ş. (2023). 2000 Sonrası Reklam Grafiğinde Dijital Kolaj Tasarım Örneklerinin İncelenmesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Grafik Tasarımı Anasanat Dalı Grafik Tasarımı Programı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
<https://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11352/4783/Yavuz.pdf?sequence=1&isAllowed=y>